

Kültürel Miras Turizmi Araştırmalarının Görsel Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi*

Bibliometric Analysis of Cultural Heritage Tourism Studies with Visual Mapping Technique

Hatice SARI GÖK¹

¹Isparta Uygulama Bilimler
Üniversitesi, Yalvaç Meslek
Yüksekokulu, Isparta, Türkiye

ORCID:

H.S.G.: 0000-0003-0949-2593

Corresponding Author:

Hatice SARI GÖK

Email:

haticesarigok@gmail.com.tr

Citation: Sarı-Gök, H. (2022).
Kültürel miras turizmi
araştırmalarının görsel haritalama
tekniki ile bibliyometrik analizi.
*Journal of Humanities and Tourism
Research*, 12 (1): 218-234.

Submitted: 15.08.2021

Accepted: 07.03.2022

Özet

Bu çalışmanın amacı, Scopus veri tabanında yer alan "kültürel miras turizmi" ile ilgili mevcut bilimsel araştırmaların durumunu sistematik bir literatür taraması ile ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmada Vosviewer ve R yazılımları kullanılarak 1980-2021 (Şubat) yılları arasında sosyal bilimler alanında yazılmış kültürel miras turizmi ile ilgili makaleler bibliyometrik yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Scopus veri tabanında taranan dergilerde yer alan makaleler başlık, özet ve anahtar kelimelerinde "kültürel miras turizmi" geçen 755 makale oluşturmaktadır. Tespit edilen yayımlarla ilgili genel bilgiler, eş birliktelik (co-occurrence) analizleri, birlikte atıf (co-citation) analizleri ve betimsel veri analizleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, konu ile ilgili en fazla çalışmanın 2019 yılında (105 makale) yapılmış olduğu ve bu konuda en fazla sayıda (165) çalışmaya yer veren Sustainability dergisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca konu ile ilgili anahtar kelime ağı, ortak atıf iş birliği ağı ve ülkeler arası işbirliği ağı ile eğilimler görselleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarının turizm alanında çalışma yapan araştırmacılara konu ile ilgili eğilimleri ve konunun ana hatlarını göstermesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Miras, Kültürel Miras Turizmi, Bibliyometrik Analiz

Abstract

The aim of this study is to reveal the current scientific status of research on "cultural heritage tourism" in the Scopus database with a systematic literature review. For this purpose, articles on cultural heritage tourism written in the field of social sciences between 1980-2021 (February) were analyzed using bibliometric methods, using Vosviewer and R software. The sample of the research consists of 755 articles with "cultural heritage tourism" in the title, abstract and keywords of the articles in the journals scanned in the Scopus database. Co-occurrence analysis, co-citation analysis and descriptive data analysis about general information on the identified publication were made. As a result of the analysis, it was determined that the most studies on the subject were conducted in 2019 (105 articles) and that Sustainability journal included the highest number of studies (165) on this subject. In addition, the trends were visualized with the keyword network, co-citation collaboration network and cross-country cooperation network. It is thought that the results of the research will be useful for researchers working in the field of tourism in terms of showing the trends and the main lines of the subject.

Keywords: Tourism, Heritage, Cultural Heritage Tourism, Bibliometric Analysis

*Bu çalışma 2. Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras Kongresi (ITCAC'21)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet bildiri kitapçığında özeti yayınlanmıştır.

1. GİRİŞ

Kültür; *“toplumların tarihsel gelişim süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin”* (TDK, 2021) olarak tanımlanmaktadır. Hazar’a (2010:20) göre kültür, *“bir toplumun bireyleri tarafından oluşturulan değerlerin, gelenek ve göreneklerin, yaşantı ve düşünce sisteminin, sanatsal varlıklarının tümüdür”*. Geçmişten günümüze kalan şey olarak kısaca ifade edilen miras ise, karmaşık ve çok yönlü bir kavram olarak hem şimdiki zamanla hem de özellikle geçmiş zamanla, gelenek ve modernlikle, zaman ve mekan ile derinden ilişkili bir kavramdır. Miras; kültür, tarih, politika, ruhsal ve entelektüel anlamlar arasında değişen anlamları ile geniş kapsamlı bir anlamlar dizisi (Park, 2014:2) olarak açıklanabilir. Kültürel miras, *“geçmiş nesillerin meydana getirdikleri ve kuşaktan kuşağa aktardıkları maddi ve manevi kültürel ürünlerdir”* (Çetin, 2010: 183). Daha açıklayıcı bir şekilde kültürel miras; yapıtlar, binalar, kırsal alanlar, köyler, şehirler, sanat koleksiyonları, tarihi bahçeler, müze eserleri, el sanatları ve antik objeler gibi maddi unsurlar ile inançlar, adetler, gelenek ve görenekler, törenler, ritüeller, folklor gibi maddi olmayan unsurları içine alan hem somut hem somut olmayan elemanları kapsamaktadır (Timothy, 2011: 3). Kültür ve kültürel miras toplumlara mâl olmuş kaynaklar olmakla birlikte bir toplumun kültürünü yansıtan eserler olduğu için bu eserlerin gelecek nesillere aktarılması ve korunması gerekmektedir. Ev sahibi toplumun, kendi kültürünü farklı kültürlerden gelen ziyaretçilere gösterme ve tanıtma fırsatı ise turizm sayesinde gerçekleşebilmektedir. Kültürel miras, turizmin gelişmesi için bir temel oluşturmakla birlikte kültürel mirasa sahip çıkılarak toplumun bir parçası olduğunda ve fayda sağladığında anlam bulmaktadır (Köroğlu vd., 2018).

Kültür ve miras turizmi, turizmin en önemli bileşenlerinden biri olarak en hızlı değişen ve gelişen turizm türü olarak kabul edilmektedir (Poria vd., 2003). Bu hızlı değişim nedeniyle kültür ve miras turizminin, kitlesel turizm hareketlerinin neden olduğu kültürel deformasyonları önlemeyi amaçlayan bir turizm şekli olarak görülmektedir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012:152). Bununla birlikte, miras turizminin gelişmesinde ana odak noktaları; yerel ekonomileri canlandırma, destinasyona turist çekebilme, ev sahibi toplumun yaşam standardını artırma, kültürel miras hakkında yerel halkı bilinçlendirme ve kültürel mirasın korunmasını sağlama olarak sayılabilir. Bu nedenle kültürel miras turizmi genel turizmden ideolojik ve kurumsal kapsam açısından farklılık göstermektedir (Garrod ve Fyall, 2000).

Kültürel turizm veya kültürel miras turizmi (ya da yalnızca miras turizmi) destinasyonun kültürel mirasına yönelik bir turizm dalıdır. Kültürel miras kaynaklarının benzersiz doğası ile turistler tarafından ilgi çeken turistik yerler olarak tercih edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Kültürel miras turizmi konusunda yapılan araştırmaların derinlemesine anlaşılması, üretilen teorik çerçeveler alandaki akademisyenler ve uygulayıcılar için faydalı olabilmesi açısından önem arz etmektedir. Kültürel miras turizm konulu bibliyometrik çalışmalar, yayınların belli özelliklerine göre analiz edilmesi için araştırma konusundaki literatürün incelenmesi, belirlenen kelimelerin incelenmesi, bilimsel ağlara ilişkin bulguları ile araştırma konusundaki eğilimleri ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir (Kasemodel vd., 2016). Buradan hareketle çalışmanın amacı kültürel miras turizmi konusunda yapılan çalışmaların sistematik olarak bibliyometrik yöntemlerle karşılaştırmak ve araştırmaların sosyal ve entelektüel yapısını tanımlamaktır. Bu sayede konu ile ilgili yapılan çalışmaların alana sağladığı katkılar incelenebilecektir. Bu doğrultuda turizm alanyazınında kültürel miras turizm ile ilgili çalışmaların kavramsal yapıları, sosyal ve entelektüel yapıları, çalışmaların sahip olduğu eğilimler ve yaklaşımlar hakkında daha bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Araştırma sonuçları kültürel miras konusunda yapılmış çalışmaları tespit ederek ileride yapılabilecek çalışmalara fikir vermesi açısından önem arz etmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kültürel miras, “geçmişten miras alınan ve geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan, insanlar tarafından yapılmış her türlü eser ve bir topluma ait değerler bütünüdür” (Can, 2009: 3). Kültürel miras kendi içinde somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olarak iki kategoride ele alınmaktadır. Kısaca açıklamak gerekirse somut kültürel miras varlıkları; arkeolojik sit alanları, tarihi yapılar, binalar, kültürel peyzajlar ya da taşınabilir kültürel özellikteki öğeler gibi kültürel değeri olan somut, fiziksel yapıları içine alan gelecek nesillere aktarılmak üzere korunması gereken eserlerdir (Okuyucu, 2011: 20). Somut kültürel mirasın bir parçası olan doğal miras, uzun yıllar öncesinden var olan tabii güzellikleri ile cazibe merkezleri olan alanlardır (Can, 2009: 1). Somut olmayan kültürel miras ise; toplumların, grupların veya bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak anımsatıldıkları gelenekler, inanışlar, anlatımlar, müzikler, şarkılar, danslar, uygulamalar, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler, kültürel mekânlardır (Arslan Kalay ve Yıldız, 2017: 124). Somut olmayan kültürel miras değerleri destinasyonların çekicilik unsuru olarak somut kültürel miras değerleri gibi kültür-tarih-miras-kültürel miras gibi kavramlar altında genellenmektedir (Juan ve McDonald, 1990; Jamrozy ve Uysal, 1994; Turnbull ve Uysal, 1995; Hançin ve Lam, 1999; Kozak, 2002; Jang ve Cai, 2002; Bogari vd., 2003).

Kültürel miras, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kuran nesiller arası iletişimin aktarılmasını sağlayan önemli bir unsurdur. Kültürel değerlerin kayboluyor olması, yaşanan toplumdaki bağı zayıflatmakta, insanların geçmişte hangi kültürel topluluğa ait olduğunu bilmemesinden kaynaklanan benlik kaybı duygusunu dışarıya vurmaktadır. Bu sebeple kültürel mirasın korunması, ulusal kimlik sorununun temelini oluşturması ve kültürel olguların insanlığın ortak mirası olduğu ve geçmişten geleceğe aktarılan mirasın korunması gerektiği sonucunu doğurmaktadır (Gümüş, 2020: 12). Buradan hareketle UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü) tarafından somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras öğeleri tescillenmektedir. Kültürel miras konusu ile ilgili yapılan akademik çalışmaların büyük çoğunluğu UNESCO Dünya Mirası alanları üzerine yoğunlaşmaktadır. Kültürel miras alanlarının sürdürülebilirliğe yönelik araştırmalar ile bu alanları ziyaret eden gününbirlikçiler ve turistlerin görüşleri incelenmektedir. Ayrıca, somut kültürel miras alanlarının turistik taşıma kapasitesi, kirletilmemesi, yıpratılmaması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması en çok vurgulanan unsurlardır (Yankholmes ve McKercher, 2015: 31).

Toplumda meydana gelen sosyal değişimler ile ortaya çıktığı ve popüler olduğu savunulan miras turizmi (Williams, 1998: 185) batılı ülkelerde modern turist tipi (post-mass) veya “yeni orta sınıf” (new middle class) diye adlandırılan sosyal sınıfın kendilerini diğer sosyal sınıflardan kültür, eğitim, tüketim ve meslek açısından farklı kılma isteklerinin bir sonucu olarak her geçen gün büyüme eğilimi gösteren pazar segmentlerinden biridir (Aliağaoğlu, 2004: 52). Benzer şekilde sanat kentlerinin de ziyaretçi sayısının genel büyüme rakamlarının beklenenden daha fazla olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Yang vd., 2010:829).

Kültürel miras, kültürel miras turizmi için ana cazibe unsurudur. Antik şehirler, yapılar ve eserler ile ilgili turizm faaliyetlerinin gelişimini desteklemek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır (McKercher vd., 2005). Örneğin, kültürel mirasın turizm ile ilişkilerini belirleyen ve kültürel miras turizminin geçerliliğini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar yapılmıştır (Ballesteros ve Ramirez, 2007). Ayrıca kültürel miras turizmi ile ilgili mirasın korunması konusunda turizm yönetimine odaklanan (Deng vd., 2002; Poria vd., 2003; Aas vd., 2005; Nicholas vd., 2009; McKercher ve Du Cros, 2012; Wells vd., 2015), turizm ve miras yönetimi (McKercher, 2005), miras yönetimi ve pazarlaması (Tahari, 2014), mirasın korunması ve miras imajını yaymaya yönelik çalışmalar (Royo-Vela, 2009) ve kültürel miras değerlerine yönelik farkındalık (Nicholas vd., 2009; Jimura, 2011; Jaafar vd., 2015; Ismail ve Nadarajah, 2016; Köroğlu vd., 2018; Mancı, 2019) ile ilgili konular incelenmiştir.

Uluslararası ve ulusal literatürde turizm alanında birçok bibliyometrik çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalara örnek vermek gerekirse, akıllı turizm (Johnson ve Samakovlis, 2019; Topsakal vd., 2020), gastronomi turizmi (Okumuş vd., 2018), konaklama işletmeleri (Köseoğlu vd., 2018; Okumuş vd., 2019), macera turizmi (Cheng vd., 2018), sürdürülebilir turizm (Ruhanen vd., 2015), kırsal turizm (Ruiz-Real vd., 2020), turizmde yapay zeka (Kırtıl ve Aşkun, 2021), gönüllü turizm (Sarı Gök, 2021), sağlık turizmi politikaları (Virani vd., 2019), turist destinasyonları (Capone, 2015), yoksul-yanlı turizm (Yu vd., 2019;), alternatif turizm (Düşmezkalender ve Metin, 2019) konulu çalışmalardır. Ayrıca, turizm dergilerinin bibliyometrik analizi (Strandberg vd., 2018; Güzeller ve Çeliker, 2018; 2019; Kumar vd., 2020, kültürel miras konusunda yapılan tezlerin bibliyometrik analizi (Çelebi vd., 2020; Demiral ve Saatçı, 2019), ekoturizm konusunun lisansüstü tezlerdeki bibliyometrik profili (Gökkaya vd., 2017), somut olmayan kültürel miras konulu bilimsel yayınların bibliyometrik analizi (Baytok vd., 2021; Su vd., 2019), sualtı kültür mirası araştırmaları ile ilgili bibliyometrik analiz (Ertek ve Şahin, 2021) ve turizm alanındaki bibliyometrik çalışmalar: Türkiye örneği (Yılmaz vd., 2017) çalışmaları yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bibliyometrik ve görselleştirme analizi, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin belirli bir yıl aralığında yayınlanan çalışmalara uygulanmasıdır (Pritchard, 1969 aktaran, Topsakal, Bahar ve Yüzbaşıoğlu, 2020). Bibliyometrik analiz yöntemlerine kolayca erişilebilen veri tabanları ile ilgi artmış (Zupic ve Čater, 2015:430) ve günümüzde bu gelişmelere bağlı olarak literatürde farklı alanlarda sıklıkla kullanılan bir teknik olmuştur. Bibliyometrik analiz yöntemi; araştırma niteliğini belirleyen, araştırma konusu ile ilgili etki ve prestij faktörlerine olan ilginin artmasını sağlayan ve ilgili konu ve disiplini inceleme imkanı sunan bir yöntemdir (Hall, 2011: 16). Bibliyometrik analizde öncelikle var olan veri tabanları incelenerek, araştırma konusu ile ilgili hangi veri tabanının uygun olduğu, yani birinin veya diğerinin kullanımının sonuçları değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir. Özellikle akademik alanlarda bibliyometrik çalışmalarda amaç, bir alanda yapılmış çalışmaların birtakım özelliklerini analiz ederek araştırma konusuna ilişkin çeşitli bulgular elde etmektir. Buradan hareketle çalışmada, uluslararası atıf dizinlerinden biri olan Scopus veri tabanı kullanılarak çalışma konusu ile ilgili yazılmış makalelere çevrimiçi tarama yapılarak erişim sağlanmıştır. Scopus veri tabanı, daha geniş bir dergi profili sunması ve atıf analizinde daha fazla makaleden daha hızlı sonuçlar getirmesi (Karasözen vd., 2011: 241-242) ve diğer veri tabanlarına göre daha kapsamlı olması (Martin-Martin vd., 2018) nedeniyle tercih edilmiştir. Scopus bilimsel yayın platformunda yayınlanmış "kültürel miras turizmi" konusunda yapılan çalışmalar ele alınarak, konu ile ilgili eğilimler belirlenmiş, mevcut durum yorumlanmış ve gelecek çalışmalara öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmada bibliyometrik analiz için R bibliyometrix programı ve Vosviewer yazılımı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Scopus'ta arama yapılırken yıl sınırı alınmamış olup veriler 1980-2021(Şubat) arasında yayınlanan 755 makaleyi kapsamaktadır. Scopus veri tabanında yapılan incelemede kültürel miras turizmi konulu çalışma sayısının çok fazla olması nedeniyle araştırmada bazı sınırlandırmalara gidilmiştir. Bu sebeple ("cultural heritage tourism") başlığında, ("*Sustainability Switzerland*", "*Journal of Heritage Tourism*", "*Journal of Sustainable Tourism*", "*Tourism Management*", "*Annals of Tourism Research*", "*Tourism Geographies*", "*Current Issues in Tourism*", "*Geoheritage*", "*International Journal of Heritage Studies*") dergiler, ("final") tamamlanmış yayınlar, ("ar") makaleler, ("SOCI") sosyal bilimler alanında, ("English") İngilizce kriterlerine göre veriler sistemden süzülmüştür. Elde edilen veriye eş birliktelik (co-occurrence) analizleri, birlikte atıf (co-citation) ve betimsel veri analizleri yapılmıştır.

4. BULGULAR

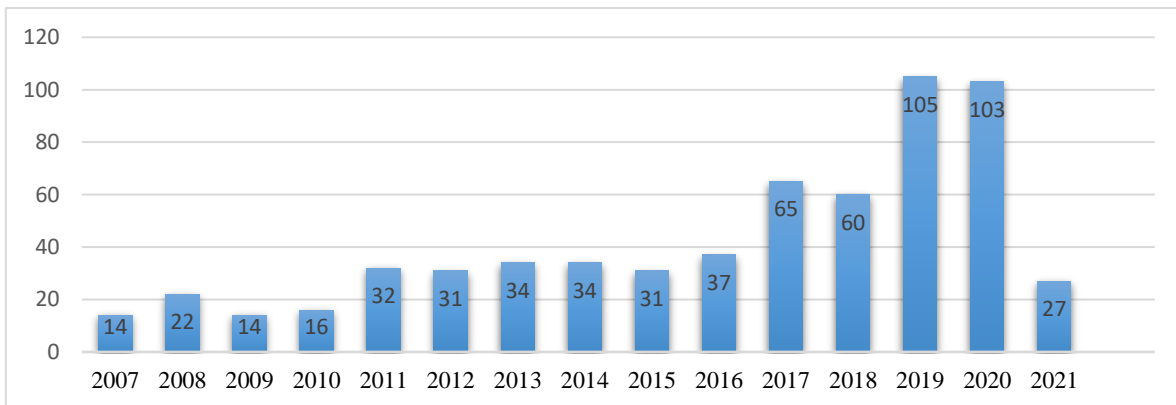
4.1. Yayınlarla İlgili Genel Bulgular

Tablo 1. Makaleler ile İlgili Genel Veriler

Veriler ile İlgili Temel Bilgiler	Frekans (n)
Zaman Aralığı	1980:2021
Kaynaklar (Dergiler)	8
Makaleler	755
Yıllık ortalama yayın	7,65
Makale başına düşen ortalama atıf	29,5
Makale başına düşen yıllık ortalama atıf	2,916
Referanslar	44103
Anahtar kelimeler (ID)	1533
Yazarlar	1622
Yazar görünüm sayısı	1902
Tek yazarlı yayınların yazar sayısı	188
Çok yazarlı yayınların yazar sayısı	1434
Tek yazarlı yayın sayısı	223
Yazar başına düşen yayın	0,465
Doküman başına düşen yazar	2,15
Dokümanlarda görülen yazar sayısı ortalaması	2,52
İş birliği indeksi (CI)	2,7

Scopus veri tabanında 8 dergide 1980-2021 (Şubat) tarihleri arasında kültürel miras konulu 755 makale yayınlandığı tespit edilmiştir. Yıllık ortalama yayın sayısı 7,65 olmakla birlikte makale başına düşen ortalama atıf sayısı ise 29,5'tir. Konu ile ilgili tek yazarlı yayın sayısı ise 223 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1).

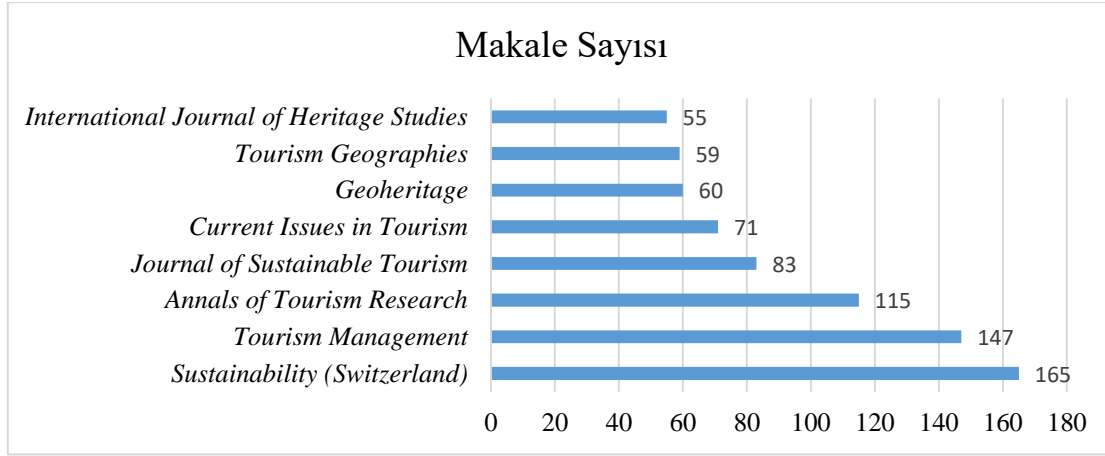
Konu ile ilgili çalışmaların yıllara göre dağılımları incelendiğinde 1980-1993 arasında makale sayısının az olduğu, 1994-2010 arasındaki makale sayılarının değişkenlik gösterdiği ve 2011 yılından itibaren ise sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Özellikle bir artışın söz konusu olduğu yıllar örnek vermek gerekirse, 2019 yılında 105, 2020 yılında 103 çalışmanın yayınlandığı 2021 yılının ilk ayları olmasına rağmen 27 çalışmanın yayınlandığı tespit edilmiştir (Tablo 2).

Grafik 1. Yıllara Göre Makale Sayıları

4.2. Dergilerin Yayın Sayıları

Scopus veri tabanında taranan kültürel miras turizmi konulu 6420 çalışma tespit edilmiştir. Çalışmada bazı kısıtlamalara gidilerek konu ile ilgili en fazla yayının bulunduğu 8 dergi değerlendirmeye alınmıştır. Bu dergilerden Sustainability (Switzerland) (165 makale), Tourism Management (147 makale), Annals of Tourism Research (115 makale), Journal of Sustainable Tourism (83 makale), Current Issues in Tourism (71 makale), Geoheritage (60 makale), Tourism Geographies (59 makale), International Journal of Heritage Studies (55 makale) tespit edilmiştir (Tablo 3).

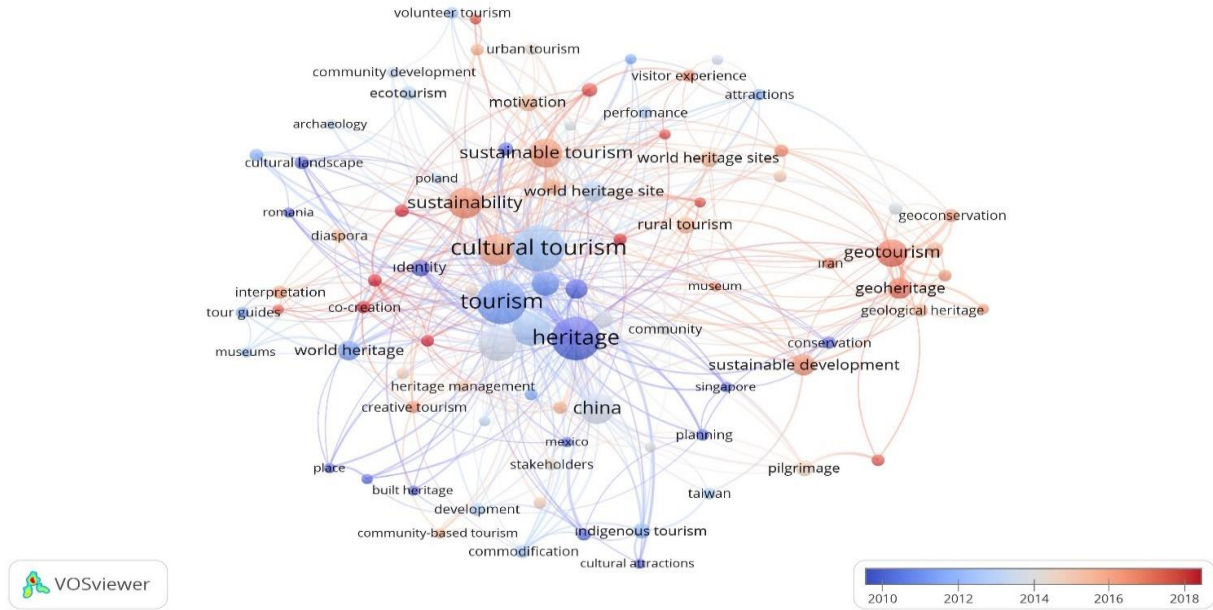
Grafik 2. Araştırma Konusu ile ilgili Dergilerdeki Makale Sayısı

4.3. Anahtar Kelime Analizi

4.3.1. Eş birliktelik ağı

Eş birliktelik (co-occurrence/co-word) analizi ile “kültürel miras turizmi” konusunda yazılmış makalelerin sosyal bilimler dergilerinde birlikte kullanım durumlarına göre ağdaki kümeleri ve güçleri belirlenmektedir. Aynı renkler kümeleri temsil etmektedir. Düğümlerin büyüklükleri ise terimlerin sıklığını göstermektedir. Ayrıca aynı kümedeki düğümlerin birbirlerine yaklaşması birlikte kullanım sıklığının arttığını göstermektedir. Şekil 1’de eş birliktelik ağı oluşumunda daha net bir iş birliği ağı için en az 5 ve üzeri kullanılan kelimeler seçilmesi sağlanmış ve 2479 kelimedenden 90 kelime arasında bağlantı tespit edilmiştir. Ayrıca ağ oluşumunda soğuk ve sıcak renkler seçilmiş olup yıllar itibari ile kelimelerin soğuktan sığa doğru değiştiği görülmektedir. 2018 sonraki çalışmalarda en az 5 kez tekrar şartını sağlamadığı için yılları gösteren tablo 2018 yılında kalmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda yazar anahtar kelime olarak; “sustainability”, “cultural”, “sustainable development”, “geotourism”, “geoheritage”, “visitor experience”, “rural tourism”, “motivation”, “urban tourism”, “creative tourism”, “museum”, “geoconservation”, “geological heritage” olarak tespit edilmiştir.

Araştırma konusu ile ilgili yazar anahtar kelimelerinin yıllara göre kullanılma sıklığı incelendiğinde 1980-2000 arasında “Developing Country”, “Architectural Heritage”, “Built Environment”, “Management Strategy”, “Tourism Impact” kelimeleri, 2000-2010 arasında yapılan çalışmalarda “Eurasia”, “Asia”, “Australia”, “Far East”, “World”, “Europe”, “Eastern hemisphere”, “North America” kelimeleri, 2010-2021 arasında yapılan çalışmalarda “Heritage tourism”, “Cultural Heritage”, “Tourism Development”, “Tourism Destination”, “Tourism Management”, “Ecotourism”, “Tourist attraction”, “Sustainability”, “Geotourism” kelimeleri çalışmalarda en yüksek frekansa sahip kelimelerdir.

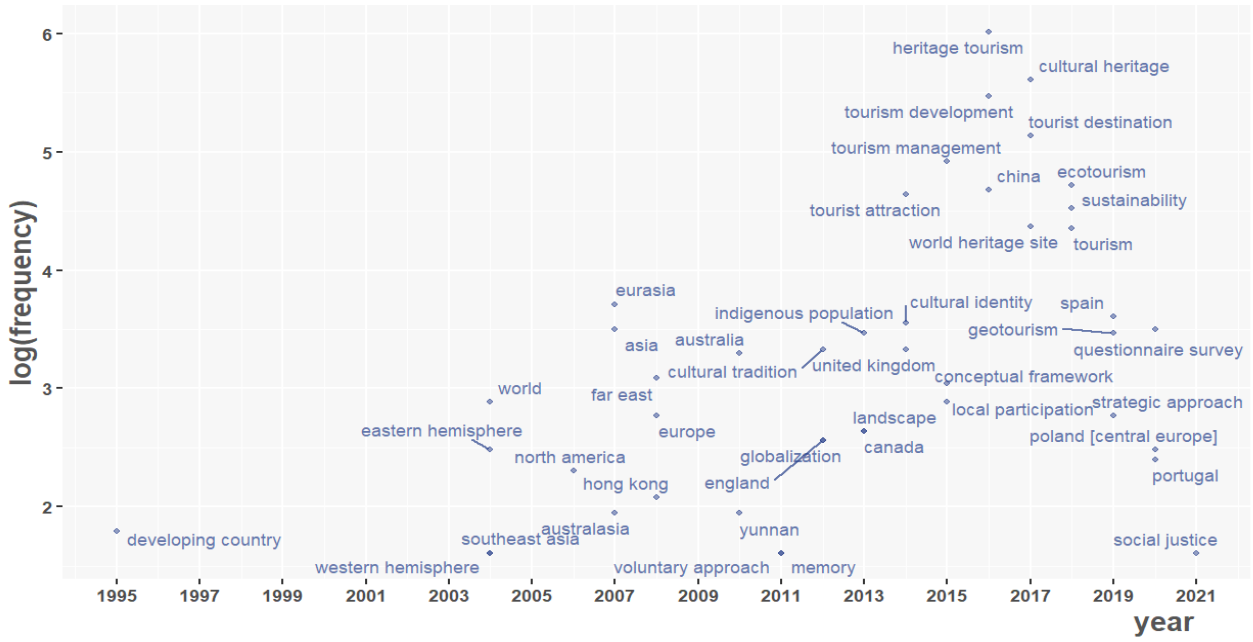
Şekil 1. Anahtar Kelime Eş Birliktelik Ağı

4.3.2. Anahtar Kelime Trendi

Keyword trend analizi yayınların başlık, özet ve anahtar kelimelerinden faydalanılarak araştırma konusunun yıllar içerisindeki değişimini bir koordinat düzleminde göstermektedir. Bu analiz ile araştırmalarda hangi konuların hangi yıllarda daha çok geçtiğini açık bir şekilde görebilmeyi sağlamaktadır. Bilimsel yayınlarda konuyu betimleyen başlık, doğru anahtar kelime seçimi ve özet yazımı yayınların hangi araştırma alanı ile ilgili olduğunu belirlemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece ilgili literatüre ait yayınlara, başlık, anahtar kelime ve makalelerinin çizdiği çerçeve sayesinde, diğer araştırmacıların erişmesi kolaylaşmaktadır (Grant, 2010).

Yapılan keyword trend analizi ile kültürel miras turizmi konulu çalışmaların başlık, anahtar kelime ve özetlerin yıllar içerisinde değişime uğradığını gözlemlemek mümkündür. 1995 – 2020 yılları arasında her yıl en az 10 defa geçen 4’er kavram (keywords Plus) kriteri seçilerek yıllara göre kelimelere ait logaritmik sıklıklar Şekil 2’de görülmektedir. Son yıllarda çalışmada, eko-turizm, sürdürülebilirlik, kültürel miras alanları, turistik destinasyon, yerel katılım, sosyal adalet, stratejik yaklaşım kelimeleri yoğun olarak kullanılmıştır.

Trend Topics

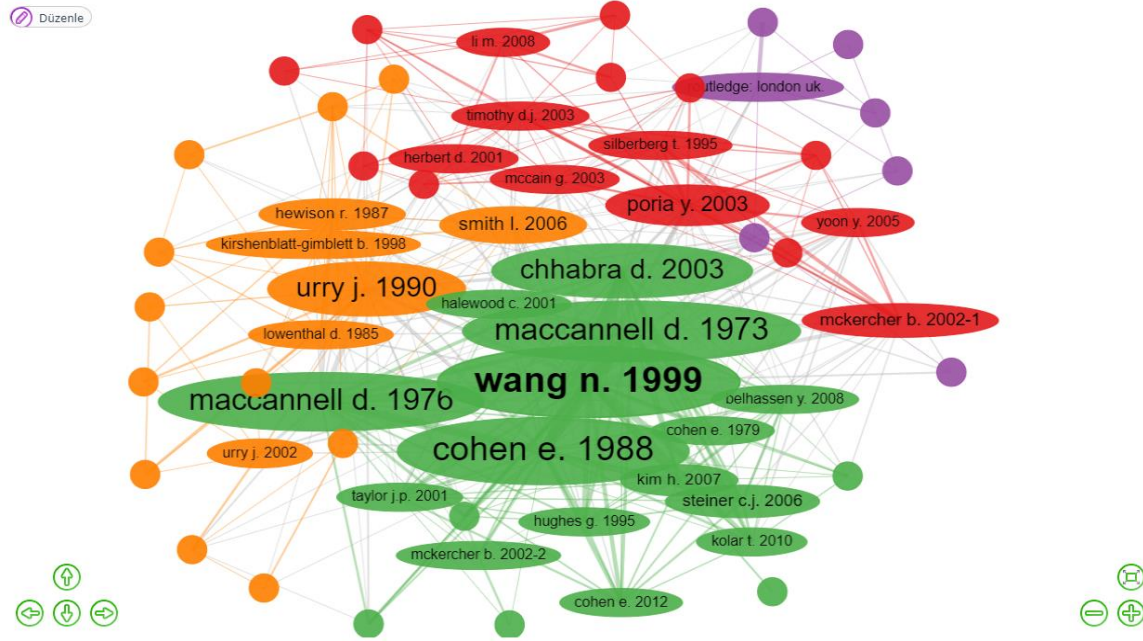

Şekil 2. Yıllara Göre Kelimelere Ait Logaritmik Sıklıklar

4.4. Kültürel Miras Turizmi Konulu Çalışmaların Atıf Analizi

4.4.1. Yazarlar Arası İş Birliği Ağı

Yazarlar arasında iş birliği ağları (birlikte atıf ağları), iki belgenin (makale vb.) diğer belgelerde birlikte geçme durumları ile oluşturulmaktadır. Bu makaleler diğer makalelerde ne kadar sık geçerse, birlikte atıf ağındaki düğümleri o kadar büyümekte ve oluşan şekilde yazarlar birbirlerine yaklaşmaktadır. Ayrıca, ağ yapısı içinde kümelerin her biri farklı renk ile gösterilmektedir. Aynı renkte olan ve birbirine yakın düğümlerin temsil ettiği yazarlar diğer makalelerin kaynakçalarında daha sık birlikte görülmektedir. Elde edilen sonuçlar şekil 3'de görüldüğü üzere, sırasıyla 1. kümede Poria, Y. 2003 (küme:1, btwc (arasındaki merkezilik): 95,32), Timothy, D. J. 2003 (küme:1, btwc:67,83), yazarları etkili olurken 2. küme boş olarak görülmüştür. 3. kümede Wang, N. 1999 (küme:3, btwc: 258,11), Cohen E. 1988 (küme:3, btwc: 221,60), Maccannell D. 1973 (küme:3, btwc: 144,95), 4. kümede ise yazar/yazarlardan ziyade bir yayın evi olan Roudledge, London, UK (küme:4, btwc: 73,04) bir küme oluşturmuştur. 5. kümede ise Urry J. 1990 (küme:5, btwc: 220, 26) ve Smith, L. 2006 (küme:5, btwc: 75,53) yazarların etkili olduğu görülmektedir.

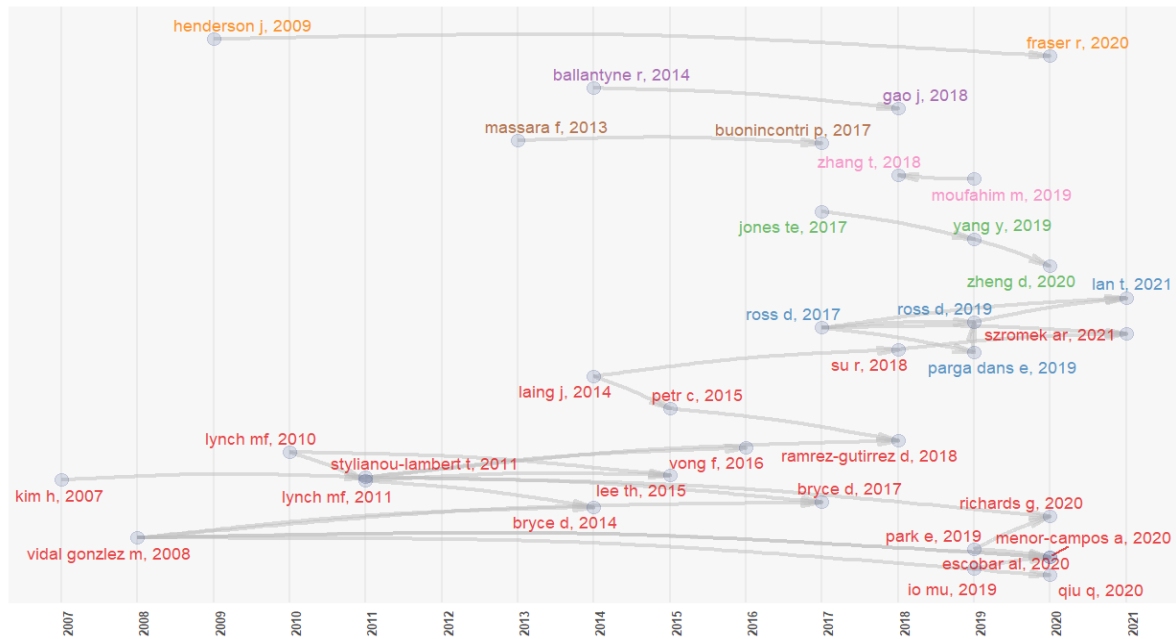

Şekil 3. Yazarlar Arası İş birliği Ağı

4.4.2. Doğrudan Atıf Çizelgesi

Doğrudan atıf çizelgesi ile yazarların diğer yazarları tarihi bir kesitte ne ölçüde etkilediği tespit edilmiştir. *Tourism Management* dergisinde yayınlanan “*Understanding Participation Patterns And Trends In Tourism Cultural Attractions*” (Kim, Cheng ve O’Leary (2007) adlı makale ve *Intangible heritage tourism and identity* (Vidal Gonzalez, 2008) adlı *Tourism Management* derginde yayınlanan makalenin alanın öncüllerinden olduğu görülmektedir (Şekil 4). Bu analiz ile yazarların çalışmalarında referans aldıkları kaynakların birbirine ne kadar benzediğini tespit etmek mümkündür.

Historical Direct Citation Network

Şekil 4. Doğrudan Atıf Çizelgesi

4.4.3. En Çok Atıf Alan Çalışmalar

En çok atıf alan çalışmalar incelendiğinde elde edilen sonuçlar tablo 4’de görülmektedir. Richard ve Wilson (2006) çalışmalarında kültür veya miras turizmi için geliştirilen alanların rekabet gücünü yitirmeye başlaması nedeniyle turistlerin ilgilerini canlı tutmak için yaratıcı turizm faaliyetlerinin destinasyonlarda uygulanabileceğini ifade etmişlerdir. Turizmde yaratıcılık ve yaratıcı turizm faaliyetleri ile kültürün seri üretimin sorunlarından kaçınmaya çalışan destinasyonlar için bir takım yaratıcılığa dayalı faaliyetlerin (seramik yapım atölyeleri, müzik festivalleri, gastronomi ve aşçılık kursları vb.) seçenek olarak görülmesi ve değerlendirilmesini ifade etmişlerdir. Chhabra, Healy ve Sills (2003) çalışmalarında kültürel miras ürünlerinin çoğu, etnik ve kültürel geleneklerin sunulmasına veya yeniden yaratılmasına bağlı olması nedeniyle ürün kalitesinin turist memnuniyetinin bir belirleyicisi olarak algılanan özgünlüğün rolünü incelemişlerdir. Nicel araştırma yöntemi kullandıkları çalışmada, kültürel miras ürünlerinin kültürel geleneğin orijinal kaynağından uzak yerlerde sunulmasına rağmen yüksek bir özgünlük algısına ulaşabileceğini tespit etmişlerdir.

Kim ve Jamal (2007) çalışmalarında “Texas Renaissance Festival” etkinliğine katılan turistlerin davranışsal özellikleri ve tekrar ziyaretlerini incelemek için belirli bir turist grubuna derinlemesine görüşme tekniği ile turistlerin otantik festival deneyimlerini araştırmışlardır. Richard (1996) çalışmasında Avrupa’da kültür turizminin arz ve talebini incelemiştir. Miras turizmi cazibe merkezlerinin hem arz hem de talebindeki hızlı artışa dikkat çekmektedir. Ayrıca miras turizme olan talebin artmasında tüketicilerin artan gelirleri ve eğitim seviyelerinin yükselmesi etkilemekle birlikte arz kaynaklarındaki gelişim de bu talebi körüklemiştir. Richard (2002) turizm çekim sistemini incelediği çalışmasında hem turizm sektörünün genel yapısı hem de turist motivasyonları nedeniyle talebin cazibe merkezlerine itildiği sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2. En Çok Atıf Alan Çalışmalar

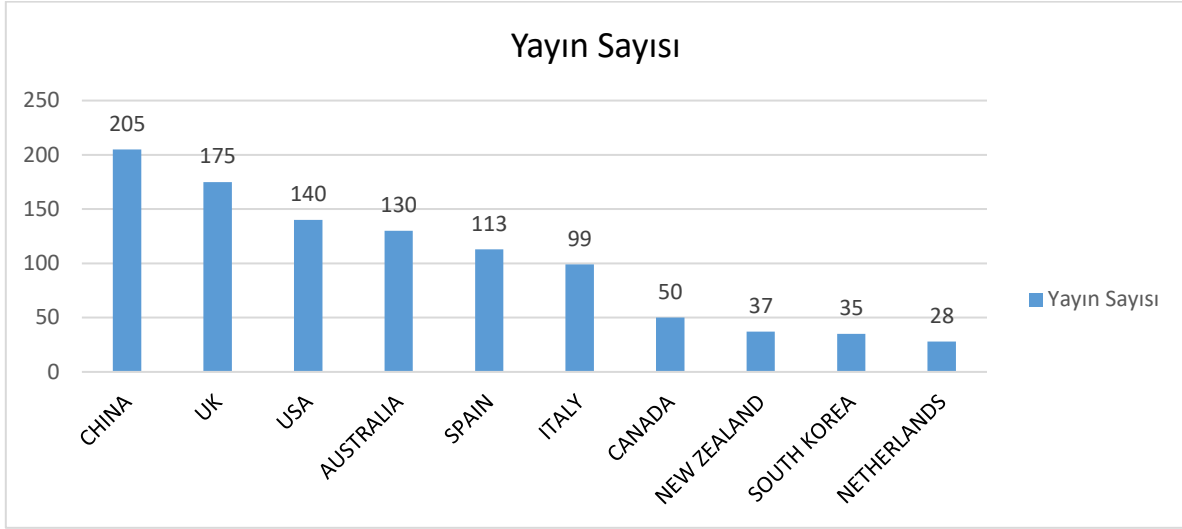
Yazarlar	Yıl	Çalışmanın Adı	Yayın Adı	Toplam atıf sayısı	Toplam atıfların Normalizasyonu
Richard, G. and Wilson, F.	2006	Developing Creativity in Tourist Experiences: a Solution to The Serial Reproduction of Culture?	Tourism Management	439	27,438
Chhabra, D., Healy, R.G. and Sills, E.	2003	Staged Authenticity and Heritage Tourism.	Annals of Tourism Research	432	22,737
Kim, H. and Jamal, T.	2007	Touristic Quest for Existential Authenticity.	Annals of Tourism Research	294	19,6
Richard, G.	1996	Production and Consumption of European Cultural Tourism.	Annals of Tourism Research	246	9,462
Richard, G.	2002	Tourism Attraction Systems: Exploring Cultural Behavior.	Annals of Tourism Research	195	9,75
McKercher, B., Ho, P.S.Y. and du Cros, H.	2005	Relationship Between Tourism and Cultural Heritage Management: Evidence from Hong Kong.	Tourism Management	133	7,824
Jamal, T. and Camargo, B.A.	2014	Sustainable Tourism, Justice and an Ethic of Care: toward The Just Destination.	Journal Of Sustainable Tourism	131	16,375
Ryan, C and Huyton, J.	2002	Tourists and Aboriginal People.	Annals of Tourism Research	124	6,2
Yang, L., Wall, G. and Smith, S.L.J.	2008	Ethnic Tourism Development: Chinese Government Perspectives.	Annals of Tourism Research	107	7,643
Bryce, D., Curran, R., O’Gorman, K. and Tahari, B.	2014	Visitors' Engagement and Authenticity: Japanese Heritage Consumption.	Tourism Management	100	12,5
Yang, L. and Wall, G.	2009	Ethnic Tourism: A Framework and an Application.	Tourism Management	87	6,692
Tahari, B., Jafari, A. and O’Gorman, K.	2014	Keeping Your Audience: Presenting a Visitor Engagement Scale.	Tourism Management	87	10,875

McKercher vd., (2005) Hong Kong yerleşik kentsel destinasyonunda turizm ve kültürel miras yönetimi arasındaki ilişkinin dinamiklerini incelemişlerdir. Jamal ve Camargo (2014) çalışmalarında sürdürülebilir turizmde bilgi tabanının gelişmesine rağmen yoksullar, azınlıklar ve yerel halkın da dahil olduğu dezavantajlı yerel gruplar için özellikle adalet, eşitlik, etik ile ilgili teorik bağlantıların yetersizliğini tespit etmek için adalet ile ilgili temel felsefi gelenek ve sosyal-politik açıdan yararlanmışlardır. Ryan ve Huyton (2002) çalışmalarında Orta Avusturya’yı ziyaret eden turistlerin Aborijin kültürüne yapılan ziyaretin çeşitli yönlerini ile ilgili memnuniyetleri ve bu ziyaretlerin önem dereceleri ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Yang vd. (2008) çalışmalarında etnik turizmin hükümetler tarafında mirası korumak ve kalkınmayı kolaylaştırmak için kullanıldığını belirtmekle birlikte Çin Xishuangbanna hükümeti açısından etnik turizmin gelişimini incelemişlerdir. Bryce vd. (2014) çalışmalarında yerli ziyaretçilerin Japon miras alanlarına ziyaretlerinde kültürel motivasyonları, özgünlük algıları, deneyimlere katılımlarına dayalı davranışsal sonuçlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yang ve Wall (2009) çalışmalarında Çin’deki tanınmış bir turizm destinasyonu olan Yunnan Eyaleti Xishuangbanna’da ampirik araştırmalara dayalı olarak etnik turizm ile ilişkili soyo-kültürel sorunları inceleyerek etnik turizmin gelişimi için planlama stratejilerini keşfetmeyi amaçlamışlardır.

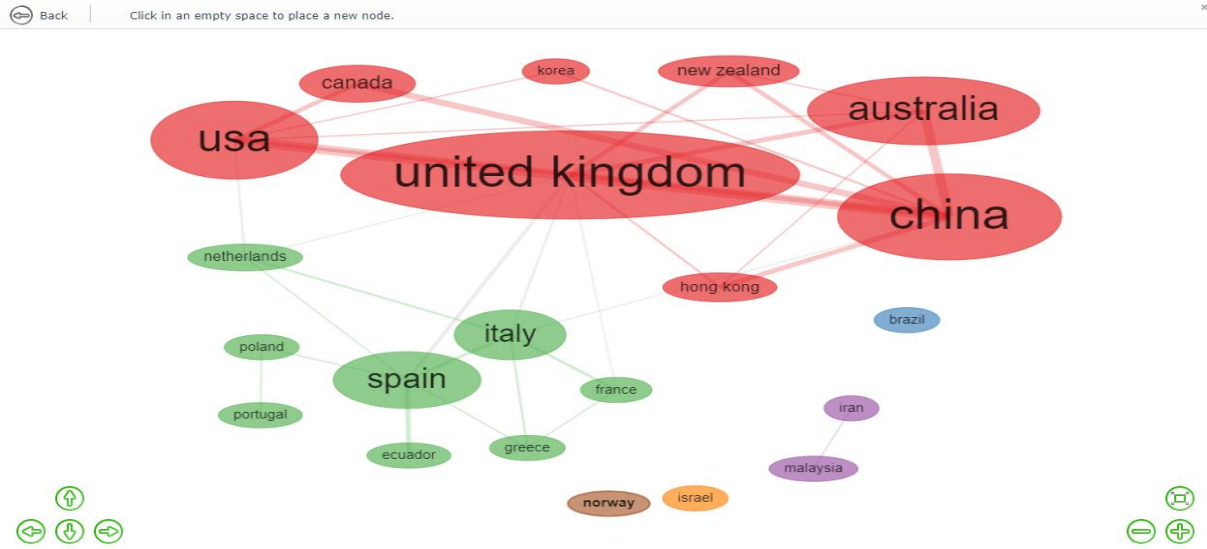
Tahari vd. (2014) çalışmalarında başarılı miras yönetimi ve pazarlaması için ziyaretçilerin cazibe merkezlerine katılım düzeylerini anlamamanın öneminden bahsetmişler ve ziyaretçilerin turistik mekanlara katılım düzeylerini belirlemek için bir ölçek geliştirmişlerdir.

4.5. Ülkelere Yönelik Analizler

Grafik 3. Konu ile ilgili Ülkelerdeki Makale Sayısı

Kültürel miras turizmi konulu makalelerin ülkeler göre yayın sayısı incelendiğinde ilk sırada Çin (205 makale), daha sonra İngiltere (175 makale), USA (140 makale), Avustralya (130 makale), İspanya (113 makale), İtalya (99 makale), Kanada (50 makale), Yeni Zelanda (37 makale), Güney Kore (35 makale), Hollanda (28 makale) yer almaktadır (Tablo 4).

Şekil 5. Ülkeler Arası İş Birliği Analizi

Bibliyometrik çalışmalarda iş birliği ağları yazarlar, ülkeler ya da dergiler gibi kişi ya da kuruluşların birbirleri ile ortaklaşa yaptıkları yayınları sosyal bir ağ ile belirlemeye imkan vermektedir. İş birliği ağında ülkelere göre iş birliklerinin incelendiğinde birlikte yayın yapma sıklığına göre belirlenen ülke x ülke bitişiklik matrisi kullanılmaktadır.

Ülkeler arası iş birliği ağı incelendiğinde üç küme oluştuğu görülmektedir (Şekil 5). Kümelerde ülkeler düğümleri göstermekle birlikte ülkelerin arasındaki bağların kalınlığı iş birliğinin sıklığını temsil etmektedir. Ayrıca düğümlerin büyümesi ülkelerin ağdaki etkisini ve

gücünü ortaya koymaktadır. Ülkeler arasındaki iş birliği ağı ile oluşan kümeler incelendiğinde kırmızı kümede İngiltere, Çin, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya, yeşil kümede İspanya ve İtalya ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yeşil kümedeki ülkelerin oluşmasında coğrafi yakınlıkların da etkisi göreceli olarak görülebilmektedir.

SONUÇ

Kültürel miras turizmi konusunda yapılan makale çalışmalarının bibliyometrik analiz sonucunda yayınların yıllara göre değişkenlik göstermekle birlikte 2011 yılından sonra sürekli bir artış gösterdiği, en fazla yayınında 2019 (105 yayın) yılında yapıldığı görülmektedir. Bu durum kültürel miras konusundaki akademik ilginin oldukça yeni olduğunu ve güncel bir çalışma alanı olduğunu göstermektedir.

Konu ile ilgili en fazla yayın Sustainability (165 yayın) dergisinde yayınlanmış ve ülke olarak en fazla yayın (205) Çin'de yapılmıştır. Ayrıca, Richard, G. (2006) (439 atıf) ve Chhabra, D., ve arkadaşları (2003) (432 atıf) en fazla atıf alan yazarlardır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda yazar anahtar kelimeleri olarak; "sustainability", "cultural", "sustainable development", "geotourism", "geoheritage", "visitor experience", "rural tourism", "motivation", "urban tourism", "creative tourism", "museum", "geoconservation", "geological heritage" olarak tespit edilmiştir. Buradan hareketler güncel çalışmaların bu konular etrafında şekillendiği söylenebilir.

Kültürel miras turizmi konusunda yapılan çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelimelerinde geçen trend konuları incelendiğinde son yıllarda yapılan çalışmalarda dünya kültür mirası, turizm yönetimi, miras turizmi, yerel katılım, stratejik yaklaşım, geoturizm, sosyal adalet, eco-turizm, yerel katılım, sürdürülebilir gibi kelimelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Güncel çalışmaların bu konular etrafında şekillendiği görülmekle birlikte kültürel miras turizmi konusu ile ilgili çalışma yapacak akademisyenlere fikir vermesi açısından önem arz etmektedir.

En fazla atıf alan çalışmalar incelendiğinde destinasyondaki yaratıcı turizm faaliyetleri ile miras turizmini yeniden canlandırma imkanı sunması, kültürel miras ürünlerinin üretildiği yerden uzak yerlerde de sunulmasının özgünlük algısını düşürmeyeceği aksine yükselteceği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Richard (1996) çalışmasında miras turizminin arz ve talebinin arttığını bu artış da arz kaynaklarının etkili olması ile birlikte turistlerin eğitim düzeyleri ve ekonomik gelirlerinin yükselmesinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Alişaoğlu (2004) çalışmasında batılı ülkelerde modern turist veya yeni orta sınıf diye adlandırılan sınıfın miras turizmine talebinin arttığından bahsetmiştir. Kültürel miras turizmi konusunda Richard (1996, 2002, 2006) en fazla atıf alan yayınlar arasında üç tane makalesi yer almaktadır. Ayrıca konu ile ilgili en fazla atıf alan çalışmalarda genel itibari ile kültürel miras yönetimi, kültürel mirası koruma, sürdürülebilirlik ve adalet, kültürel motivasyon, özgünlük algısı, deneyime dayalı davranışlar vb. konularının geçtiği tespit edilmiştir. Bu çalışmalar alan yazında dikkate alınan çalışmalardır.

Araştırmada analize dahil edilen internet ortamında yer alan yayınlardan oluşmakla birlikte Scopus veri tabanında taranan konu ile ilgili en fazla yayının olduğu sekiz dergide yayınlanmış makalelerden oluşması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. İnternet ortamında yer alan kitap, kitap bölümü, makale, konferans bildirisi vb. çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışmada verilerin elde edilmesinde sadece Scopus veri tabanı kullanılmış olup ileriki çalışmalarda Web of Science, Science Direct ve Proquest gibi veri tabanlarında yer alan kültürel miras turizmi konulu araştırmalarının bibliyometrik analizi yapılabilir. Ayrıca araştırmada "miras", "kültürel miras", "kültürel miras turizmi" başlıkları altında daha kapsamlı arama yapılarak konu daha kapsamlı bir şekilde incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aas, C., Ladkin, A. and Fletcher, J. (2005). Stakeholder collaboration and heritage management. *Annals of Tourism Research*, 32 (1), 28–48.
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Aliğaoğlu, A. (2004). Sosyo-Kültürel Miras turizmi ve Türkiye’den Örnekler, *Coğrafi Bilimler Dergisi/Turkish Journal of Geographical Sciences*, 2 (2), 50-64.
- Arslan Kalay, H. ve Yıldız, S. (2017). Akdamar Anıt Müzesi’nin (Kilisesi) Tarihsel Süreçleri ve Kültürel Miras Turizmi Açısından Önemi, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 121-136.
- Ballesteros, E.R. ve Ramírez, M.H. (2007). Identity and community-Reflections on the development of mining heritage tourism in Southern Spain. *Tourism Management*, 28 (3), 677–687.
- Baytok, A., Boyraz, M., ve Başar, B. (2021). Somut olmayan kültürel miras konulu bilimsel yayınların veri görselleştirme tekniği ile bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 246-262.
- Bogari, N. B., Crowther, G. and Marr, N. E. (2003). Motivation for Domestic Tourism: A Case Study of the Kingdom of Saudi Arabia, *Tourism Analysis*, 8(2), 137–141.
- Bryce, D., Curran, R., O’Gorman, K. and Tahari, B. (2014). Visitors' Engagement and Authenticity: Japanese Heritage Consumption. *Tourism Management*, 46, 571-581.
- Can, M. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik. <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>, Erişim tarihi: 20.06.2021.
- Capone, F. (2015). A bibliometric analysis on tourist destinations research: Focus on destination management and tourist cluster. In *Tourist clusters, destinations and competitiveness* (ss. 29-53), Routledge.
- Cheng, M., Edwards, D. and Darcy, S. (2018). A Tri-Method Approach to a Review of Adventure Tourism Literature: Bibliometric Analysis, Content Analysis and a Quantitative Systematic Literature Review. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42(6), 997-1020.
- Chhabra, D., Healy, R. and Sills, E. (2003). Staged Authenticity and Heritage Tourism, *Annals of Tourism Research*, 30(3), 702-719.
- Çelebi, B., Çiftsüren, D. ve Dilek, S. E. (2020). Türkiye’de “Kültürel Miras” konusunda yapılan tezlerin bibliyometrik analizi, *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 3(1), 10- 19.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık Köyünde Kültürel Miras ve Turizm Algısı. *Milli Folklor*, 22 (87), 181- 190.
- Demiral, N. Ö., ve Saatçı, G. (2019). Kültürel miras konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi, *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Education & Literature Journal*, Özel Sayı.UTKM3,7-19.
- Deng, J., King, B. and Bauer, T. (2002). Evaluating Natural Attractions for Tourism, *Annals of Tourism Research*, 29(2), 422–438.
- Düşmezkalender, E. ve Metin, M. (2019). Alternatif turizme yönelik bibliyometrik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2), 813-824.
- Ertek, Ş. ve Şahin, M.T. (2021). Sualtı kültür mirası araştırmaları hakkında bibliyometrik bir analiz. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 77-92.
- Garrod, F. and Fyall, A. (2000). Managing Heritage Tourism. *Annals of Tourism Research*. 27(3), 682-708.
- Gökkaya, S., Acar, A. ve Yıldırım, M. (2017). Ekoturizm konusunun lisansüstü tezlerdeki bibliyometrik profili. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı 3, 122-130.
- Grant, M. J. (2010). Key words and their role in information retrieval. *Health Information & Libraries Journal*, 27(3), 173-175.
- Guzeller, C. O., and Celiker, N. (2019). Bibliometrical analysis of Asia Pacific Journal of Tourism Research. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(1), 108–120.

- Gümüş, R. (2020). Çankırı İli'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Güzeller, C.O. and Çeliker, N. (2018). Bibliometric Analysis Of Tourism Research for The Period 2007-2016, *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)*, 6(1), 1-22.
- Hall, C., M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assesment of research quality in tourism. *Tourism Management*. 32, 16-27.
- Hançin, Z. Q. and Lam, T. (1999). An Analysis of Mainland Chinese Visitors' Motivations to Visit Hong Kong, *Tourism Management*, 20(5), 587-594.
- Hazar, A. (2010). Genel Turizm. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ismail, W. H. W. and Nadarajah, J. R. (2016). Young Visitors in the City: Their Perceptions of Heritage Buildings. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 234, 470-477.
- Jaafar, M., Noor, S. M. and Rasoolimanesh, S. M. (2015). Perception of young local residents toward sustainable conservation programmes: A case study of the Lenggong World Cultural Heritage Site. *Tourism Management*, 48, 154-163.
- Jamal, T. and Camargo, B.A. (2014). Sustainable Tourism, Justice and an Ethic of Care: toward The Just Destination. *Journal of Sustainable Tourism*, 22 (1), 11-30.
- Jamrozy, U. and Uysal, M. (1994). Travel Motivation Variations of Overseas German Visitors, *Journal of International Consumer Marketing*, 6(3/4),135-150.
- Jang, S.and Cai, L.A. (2002). Travel Motivations and Destination Choice: A Study of British Outbound Market, *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 13(3),111-132.
- Jimura, T. (2011). The impact of world heritage site designation on local communities - A case study of Ogimachi, Shirakawa-mura, Japan. *Tourism Management*, 32(2), 288-296.
- Johnson, A. G., and Samakovlis, I. (2019). A Bibliometric Analysis of Knowledge Development in Smart Tourism Research. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 10(4), 600- 623
- Juan, S. and McDonald, C.(1990). Motivational Determinates of International Pleasure Time, *Journal of Travel Research*, 29(1),42-44.
- Karasözen, B., Bayram, Ö. G. ve Zan, B. U. (2011). WoS ve Scopus Veri Tabanlarının Karşılaştırması, *Türk Kütüphaneciliği* 25 (2), 238-260
- Kasemodel, M.G.C., Makishi, F., Souza, R. C. and Silva, V. L. (2016). Following the trail of crumbs: A bibliometric study on consumer behavior in the food science and technology field, *International Journal of Food Studies*, 5(1), 73-83.
- Kırtıl, İ. G. and Askun, V. (2021). Artificial Intelligence in Tourism: A Review and Bibliometrics Research, *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)*, 9 (1), 205-233.
- Kim, H. and Jamal, T. (2007). Touristic Quest for Existential Authenticity. *Annals of Tourism Research*, 34 (1), 181-201.
- Kim, H., Cheng, C. K. and O'Leary, J. T. (2007). Understanding Participation Patterns and Trends in Tourism Cultural Attractions. *Tourism Management*, 28(5), 1366-1371.
- Kozak, M. (2002). Comparative Analysis of Tourist Motivations by Nationality and Destinations, *Tourism Management*, 23(3), 221-232.
- Köroğlu, Ö., Ulusoy Yıldırım. H. ve Avcıkurt, C. (2018). Kültürel Miras Kavramına İlişkin Algıların Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi, *Turizm Akademik Dergisi*, 5 (1), 98-113.
- Köseoğlu, M. A., Okumuş, F., Putra, E. D., Yıldız, M., and Doğan, I. C. (2018). Authorship trends, collaboration patterns, and co-authorship networks in lodging studies (1990-2016). *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 27(5), 561-582.

- Kumar, S., Sureka, R. and Vashishtha, A. (2020). The Journal of Heritage Tourism: a bibliometric overview since its inception, *Journal of Heritage Tourism*, 15 (4), 365-380.
- Mancı, A.R. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Kültürel Miras Farkındalığı ve Deneyimleri: Harran Üniversitesi Örneği- Şanlıurfa, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4):1164-1177.
- Martin-Martin, A., Orduna-Malea, E., Thelwall, M. and Lopez-Cozar, E. D. (2018). Google Scholar, Web of Science and Scopus: A Systematic Comparison of Citations in 252 Subject Categories, *Journal of Informetrics*, 12(4): 1160-1177.
- McKercher, B. and Du Cros, H. (2012). *Cultural Tourism the Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. New York: Routledge.
- McKercher, B., Ho, P.S. and Du Cros, H. (2005). Relationship between tourism and cultural heritage management: Evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26 (4), 539-548.
- Nicholas, L.N., Thapa, B. and Ko, Y.J. (2009). Resident's perspectives of a world heritage site: The Pitons management area, St. Lucia. *Annals of Tourism Research*, 36 (3), 390-412.
- Okumus, B., Koseoglu, M. A. and Ma, F. (2018). Food and gastronomy research in tourism and hospitality: A bibliometric analysis. *International Journal of Hospitality Management*, 73, 64-74.
- Okumus, F., Köseoglu, M. A., Putra, E. D., Dogan, I. C., and Yildiz, M. (2019). A bibliometric analysis of lodging-context research from 1990 to 2016. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 43(2), 210-225.
- Okuyucu, A. (2011). Osmaneli İlçe Merkezinde Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Bir Araştırma. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Park, H. Y. (2014). *Heritage Tourism*. London: Routledge.
- Poria, Y.; Butler, R. and Airey, D. (2003). The Core of Heritage Tourism. *Annals of Tourism Research*. 30 (1), 238-254.
- Pritchard, A. (1969). *Statistical bibliography; an interim bibliography*. North-Western Polytechnic, School of Librarianship.
- Richard, G. (1996). Production and Consumption of European Cultural Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23 (2), 161-283.
- Richard, G. (2002). Tourism Attraction Systems: Exploring Cultural Behavior. *Annals of Tourism Research*, 29 (4), 1048-1064.
- Richard, G. and Wilson, F. (2006). Developing Creativity in Tourist Experiences: a Solution to The Serial Reproduction of Culture?. *Tourism Management*, 27 (6), 1209-1223.
- Royo-Vela, M. (2009). Rural-cultural Excursion Conceptualization: A Local Tourism Marketing Management Model Based on Tourist Destination İmage Measurement. *Tourism Management*, 30 (3), 419-428.
- Ruhanen, L., Weiler, B., Moyle, B. D., and McLennan, C. J. (2015). Trends and patterns in sustainable tourism research: A 25-year bibliometric analysis. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(4), 517-535.
- Ruiz-Real, J. L., Uribe-Toril, J., Valenciano, J. de P., and Gázquez-Abad, J. C. (2020). Rural tourism and development: Evolution in scientific literature and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 1-25.
- Ryan, C and Huyton, J. (2002). Tourists and Aboriginal People. *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 631-647.
- Sarı Gök, H. (2021). Gönüllü Turizm Konusunda Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi: Scopus Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1546-1567.
- Strandberg, C., Nath, A. and Hemmatdar, H. (2018) Tourism Research in the New Millennium: A Bibliometric Review of Literature in Tourism and Hospitality Research. *Tourism and Hospitality Research*, 18(3), 269-285.

- Su, X., Li, X., and Kang, Y. (2019). A bibliometric analysis of research on intangible cultural heritage using CiteSpace. *SAGE Open*, 9(2), 1–18.
- Tahari, B., Jafari, A. and O'Gorman, K. (2014). Keeping Your Audience: Presenting a Visitor Engagement Scale. *Tourism Management*, 42, 321-329.
- TDK, (2021). Kültür. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 08.02.2021
- Timothy, D. J. (2011). *Cultural Heritage and Tourism: An Introduction*. Bristol, UK: Channel View Publications.
- Topsakal, Y., Bahar, M. and Yüzbaşıoğlu, N. (2020). Review of Smart Tourism Literature by Bibliometric and Visualization Analysis, *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 3 (1), 1-15.
- Turnbull, D.R. and Uysal, M. (1995). An Exploratory Study of German Visitors to the Caribbean: Push and Pull Motivations, *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 4(2), 85–92.
- Vidal Gonzalez, M. (2008). Intangible heritage tourism and identity, *Tourism Management*, 29, 807–810.
- Virani, A., Wellstead, A., and Howlett, M. P. (2019). Where is the policy? A bibliometric review of the state of policy research on medical tourism. *Global Health Research and Policy*, 5, 1–16
- Wells, V.K., Manika, D., Gregory-Smith, D., Taheri, B. and McCowlen, C. (2015). Heritage Tourism, CSR and The Role of Employee Environmental Behaviour, *Tourism Management*, 48, 399- 413.
- Williams, S., (1998). *Tourism Geography*, Routledge, London.
- Yang, C. H., Lin, H.L. and Han, C. C. (2010). Analysis of international tourist arrivals in China: The role of World Heritage Sites, *Tourism Management*, 31, 827-837.
- Yang, L. and Wall, G. (2009). Ethnic Tourism: A Framework and an Application. *Tourism Management*, 30 (4), 559-570.
- Yang, L., Wall, G. and Smith, S.L.J. (2008). Ethnic Tourism Development: Chinese Government Perspectives, *Annals of Tourism Research*, 35 (3), 751-771.
- Yankholmes, A. and McKercher, B. (2015). Understanding Visitors to Slavery Heritage Sites in Ghana, *Tourism Management*, 51, 22-32.
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K., & Toprak, L. S. (2017). Turizm alanındaki bibliyometrik çalışmalar: türkiye örneği. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(36), 83-88.
- Yu, L., Wang, G. and Marcouiller, D.W. (2019). A Scientometric Review of Pro-Poor Tourism Research: Visualization and Analysis, 30, 75-88.
- Zupic, I. and Čater, T. (2015) Bibliometric Methods in Management and Organization, *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.